

Tiivistelmä kansainvälisten ihmisoikeussopimusten valvontaelinten Suomelle antamista suosituksista:

Naisiin kohdistuva väkivalta ja perheväkivalta

Suosituksien perusteella hallituksen tulee ryhtyä toimiin ja raportoida seuraavalla määräaikaishavainnointin kierroksella tuloksista. Tiivistelmässä suositukset on huomioitu vuoden 2022 loppuun asti. Vuonna 2022 käytyä UPR-keskustelua ei ole huomioitu. Suosituksia on tiivistetty ja lyhennetty. Suositukset ovat alun perin englanniksi, käännökset ovat epävirallisia. Tiivistelmässä on pääasiassa suosituksia, joiden yhteydessä nimenomaisesti mainitaan seksuaali- ja sukupuolivähemmistöt. Tiivistelmä sisältää myös joitain soveltuvia suosituksia ilman nimenomaista mainintaa.

Tiivistelmässä on huomioitu seuraavien sopimusvalvontakomiteoiden suositukset (komiteoiden nimien lyhenteet ja suositusten antamisvuosi suluissa):

- YK:n Naisten syrjinnän poistamista käsittelevä komitea (CEDAW, 2022)
- YK:n Ihmisoikeuskomitea (CCPR, 2021)
- YK:n Kidutuksen vastainen komitea (CAT, 2016)
- Lapsen oikeuksien komitea (CRC, 2011)
- YK:n itsenäinen asiantuntija ikääntyneiden henkilöiden ihmisoikeuksien nautinnasta (IEOP, 2022)
- Ihmiskaupan vastaista toimintaa koskevan Euroopan neuvoston yleissopimuksen osapuolten komitea (GRETA, 2019)
- Euroopan neuvoston naisiin kohdistuvan väkivallan ja perheväkivallan torjunnan asiantuntijaryhmä (GREVIO, 2019)
- Euroopan neuvoston ihmisoikeusvaltuutetun Nils Muižnieksin Suomea koskeva raportti (EN-IOV, 2012)

Erikseen:

- YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022

Sisällys

Ehkäiseminen.....	2
Koulutus, tiedotus ja valistus.....	2
Ennalta ehkäisevät puuttumis- ja hoito-ohjelmat sekä -toimet.....	3
Yksityisen sektorin ja joukkoviestinten osallistuminen.....	4
Tiedonkeruu, tutkimus sekä yhtenäiset toimintaperiaatteet.....	4
Suojelu ja tuki.....	6
Yleiset velvoitteet.....	6
Turvakodit.....	6
Seksuaalisen väkivallan uhrien tukeminen.....	6
Muut tukipalvelut.....	7
Auttavat puhelinpalvelut.....	8
Ilmoitukset.....	8
Lapsitodistajien suojelu ja tuki.....	8
Aineellinen oikeus.....	8
Seksuaalinen väkivalta ja häirintä.....	8
FGM, intersukupuolisten sukelinkirurgia sekä sterilointi.....	9
Ihmiskauppa ja pakkoavioliitto.....	9
Prostituutio.....	11
Henkinen väkivalta ja vainoaminen.....	11
Huoltajuus, tapaamisoikeudet ja turvallisuus.....	11
Vihapuhe ja viharikokset.....	11
Tutkinta, syytetoimet, prosessioikeus, suojelutoimet.....	12
Lähestymiskiellot ja suojelumääräykset.....	12
Sovittelu.....	12
Oikeusturva ja -suoja.....	13
Maahanmuutto ja turvapaikanhaku.....	14
YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022.....	14

Ehkäiseminen

Koulutus, tiedotus ja valistus

- Antaa **koulutusta vihapuheen ja viharikosten käsittelemisestä** keskeisille viranomaisille sekä monimuotoisuuden hyväksymisen edistämistä joukkoviestimissä työskenteleville. (CCPR)
- Antaa **pakollista** (perus- ja jatko-) **koulutusta** lainkäyttöviranomaisille, sosiaalityöntekijöille, tuomareille, syyttäjille ja kaikille uhriksi joutuneiden kanssa työskenteleville ammattihenkilöille NKV:aa koskevasta lainsäädännöstä ja sukupuoleen perustuvan väkivallan ja perheväkivallan uhrien, myös lapsiuhrien, haavoittuvuudesta sekä erityispiirteistä ja -tarpeista. (CAT, GREVIO, CCPR).
- Tarjota syyttäjille, tuomareille ja poliiseille pakollista valmiuksien kehittämistä **sukupuolisensitiivisistä kuulustelumenetelmistä** ja relevantin rikosoikeuden soveltamisesta. (CEDAW)
- Rakentaa **ammattihenkilöiden koulutuksen** sellaisten selvien **säännösten ja ohjeiden pohjalle**, joilla asetetaan vaatimukset henkilöstön noudatettavaksi kullakin alalla. (GREVIO)
- **Kehittää ja levittää laajalti ohjeita** Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvien väkivallan eri muotojen käsittelemisestä
 - ottaen huomioon kunkin väkivallan muodon ominaisuudet ja keskinäiset yhteydet,
 - uudelleenuhriutumisen riskitekijät ja
 - miten väkivalta voi vaikuttaa eritaustaisten henkilöiden kykyyn ja halukkuuteen ilmoittaa väkivallasta poliisille tai muille viranomaisille. (GREVIO)
- Varmistaa, ettei **pelko Suomesta karkottamisesta** estä maahanmuuttajanaisia **jättämästä väkivaltaisista puolisoitaan tai kumppaneitaan**.
 - **Tiedottamalla äskettäin maahan saapuneille maahanmuuttajanaisille** heidän oikeuksistaan ja myös mahdollisuudestaan saada itsenäinen oleskelulupa lähdeyttään väkivaltaisesta suhteesta.
 - Sisällyttämällä **maahanmuuttovirkamiesten valistamista ja valmiuksien kehittämistä** tarkoituksena lisätä heidän ymmärrystään niiden naisten traumatisoitumisesta ja uhriutumisesta, jotka erotetaan lapsistaan siksi, että heidät on karkotettu Suomesta väkivaltaisesta suhteesta lähtemisen seurauksena. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) edistää tai toteuttaa säännöllisesti ja kaikilla tasoilla **valistuskampanjoita** tai **-ohjelmia**, joissa käsitellään NKV:aa, yhteistyössä NHRI:n, tasa-arvoelinten, kansalaisyhteiskunnan, erityisesti naisjärjestöjen, kanssa. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) **edistää ohjelmia ja toimintoja**, joiden tarkoituksena on **voimaannuttaa naisia ja tyttöjä**, myös erityisten ryhmien ja yhteisöjen naisia ja tyttöjä. (GREVIO)
- **Ikääntyneisiin kohdistuvan väkivallan**, hyväksikäytön ja laiminlyöntien torjuntaa koskeviin **kansallisiin ennaltaehkäiseviin tiedotuskampanjoihin** olisi sisällyttävä ikääntyneiden **uhrien** mahdollisuus puhua tapauksia käsittelevien työntekijöiden kanssa ja

saada **ohjausta oikeudellisesta, lääketieteellisestä ja psykologisesta avusta sekä turvakodeista.** (IEOP)

- Lainvalvontaviranomaisille, poliisille, sääntelyviranomaisille, tuomareille, asianajajille ja syyttäjille olisi **kehitettävä ja pantava täytäntöön koulutusohjelmia**, joilla
 - tunnistetaan **ikäntyneiden hyväksikäyttö**, mitä tapahtuu myös perheissä, ja
 - tarjotaan **ikäkohtaista tukea** ikääntyneille hyväksikäytön, laiminlyönnin ja perheväkivallan **uhreille.** (IEOP)
- **Julkisista tiedotuskampanjoista** olisi käytävä ilmi, että **ikäntyneisiin kohdistuva väkivalta ja hyväksikäyttö** ovat vakavia rikoksia ja että niitä käsitellään sellaisina. (IEOP)
- **Arvioida uudelleen keskeisiä poliittisia asiakirjojaan ja aineistojaan**, opetusaineistot mukaan lukien, varmistaakseen, että kaikkia naisia ja tyttöihin kohdistuvan väkivallan muotoja käsitellään iänmukaisesti. (GREVIO)
- Varmistaa, että **oppilaitosten henkilöstö** on tietoinen siitä, miten Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvat väkivallan eri muodot tunnistetaan ja miten niitä käsitellään. (GREVIO)
- Edistää NKV-asioiden sisällyttämistä kaikkien asianomaisten **ammattien opetussuunnitelmiin.** (GREVIO)
- Kehotus antaa **erikoiskoulutusta vainoamisen** sukupuolittuneisuudesta ja vakavuudesta sekä varmistamaan ennalta ehkäisevien operatiivisten toimien soveltamisen rikoksen uusimisen estämiseksi. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) varmistamaan lainsäädäntötoimilla ja **oikeuslaitoksen sekä syyttäjälaitoksen jäsenten tehokkaalla koulutuksella**, että **NKV:sta määrättävät rangaistukset** ja toimet ovat tehokkaat, oikeasuhteiset ja varoittavat. (GREVIO)
- Tarjota **koulutusta** lainvalvontaviranomaisille, rajavalvontahenkilöstölle, terveydenhuollon tarjoajille jne. **aikaisesta ihmiskaupan uhrien tunnistamisesta** ja heidän ohjaamisesta palveluihin. (CEDAW)
- Parantaa **tietoisuutta NKV:n eri muodoista** sekä **kulttuurisensitiivisyyttä** kansallisia vähemmistöjä kohtaan, kuten saamelaisia, ja muihin Suomen **erityisiin naisryhmiin kuuluvien naisten erityistä tilannetta kohtaan.** → Tietoisuuden parantamisella pyrittävä antaa sianmukaisempaa yksilöllistä tukea ja ylittää kieliesteet. (GREVIO)

Ennalta ehkäisevät puuttumis- ja hoito-ohjelmat sekä -toimet

- **Perheväkivallan tekijöille tarkoitetut ohjelmat:** (painokas kehotus) viranomaisille tekemällä läheisesti **yhteistyötä uhrien erityistukipalvelujen kanssa**, ottamaan käyttöön ja panemaan täytäntöön yhdenmukaiset vaatimukset, joissa etusijalla ovat uhrien turvallisuus, tukeminen ja ihmisoikeudet. (GREVIO)
- Varmistaa kaikin keinoin, että **perheväkivallan tekijöille tarkoitettuihin ohjelmiin** osallistutaan laajalti, mm. sisällyttämällä ohjelmat rikosoikeusjärjestelmään, ml. rikosseuraamusjärjestelmä. (GREVIO)

- Käynnistää tieteellisiä tutkimuksia (arviointeja) **perheväkivallan tekijöille tarkoitettujen ohjelmien** tuloksista arvioidakseen mm. rikosten uusimisen riskiä, tarkoituksena varmistaa uhreille nykyistä korkeatasoisempi turvallisuus ja suojelu. (GREVIO)
- Tehostaa **sukupuolittuneisuuden näkökulman** soveltamista pantaessa täytäntöön Istanbulin sopimusta, ml. sen perheväkivaltaa koskevia määräyksiä. (GREVIO)
- Panna tehokkaasti täytäntöön **Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma** ja tarjota siihen riittävät henkilö-, tekniset ja taloudelliset resurssit. (CEDAW)
- Tarjota **riittävät henkilö-, tekniset ja taloudelliset resurssit** sukupuoleen perustuvan väkivallan uhreiksi joutuneita naisia ja tyttöjä tukeville organisaatioille ja mekanismeille, kuten **NKV:n raportoijalle ja NAPE:lle**. (CEDAW)
- Laatia uusi naisiin kohdistuvan väkivallan vähentämisen **kansallinen toimintasuunnitelma**, varmistaa sille riittävä rahoitus ja panna tehokkaasti täytäntöön Istanbulin sopimuksen keskeiset määräykset. (CAT)
- Varata riittävästi resursseja ja monitoroida kansallisen kiusaamisen vastaisen toimenpideohjelman täytäntöönpanoa, jotta voidaan tarjota turvallinen ja inklusiivinen sekä syrjinnästä, **häirinnästä ja sukupuoleen perustuvasta väkivallasta vapaan oppimisympäristön**.
 - Vahvistaa **kuraattorien** roolia
 - Määrätä ja panna täytäntöön **seuraamuksia kiusaamisesta**
 - Puuttua **risteävään syrjintään**, jota heikommassa asemassa olevat nais- ja tyttöryhmät kohtaavat koulutusjärjestelmässä. (CEDAW)

Yksityisen sektorin ja joukkoviestintien osallistuminen

- Vahvistaa toimia puuttuakseen **sukupuoleen perustuvan vihapuheeseen** ja naisia koskevien stereotyyppisten kuvauksien esittämiseen mediassa, mm. rohkaisemalla mediaa ja mainontasektoria ottamaan käyttöön tehokkaita itsesääntelymekanismeja. (CEDAW)
- Ottaa käyttöön kannustimia tai muutoin edistämään sellaisten itsesääntelyvaatimusten kehittämistä ja seurantaa, jotka koskevat naisten **ei-stereotyyppistä ja ei-seksististä esittämistä viestimissä**, myös kerrottaessa naisten kokemasta väkivallasta. (GREVIO)

Tiedonkeruu, tutkimus sekä yhtenäiset toimintaperiaatteet

- (Painokas kehoitus) kehittää **lainvalvontaviranomaisten ja oikeuslaitoksen käyttöön** pakollisia **tietoryhmiä väkivallan tekijän ja uhrin välisen suhteen lajista**, jotta heidän keskinäinen suhteensa voidaan dokumentoida nykyistä täsmällisemmin.
 - Myös muita tietoja, kuten uhrin ja väkivallan tekijän sukupuoli ja ikä sekä väkivallan laji ja maantieteellinen paikka, on kirjattava. (GREVIO)
- Edetä kohti **oikeuslaitoksen ja lainvalvontaviranomaisten yhteisen tiedonkeruujärjestelmän** rakentamista. (GREVIO)
- Varmistaa, että **sote-alalla kootaan tietoja NKV:sta** jaoteltuna tekijän sukupuolen ja iän mukaan, tekijän ja uhrin välisen suhteen mukaan sekä väkivallan lajin ja maantieteellisen paikan mukaan. (GREVIO)

- Tehdä säännöllisesti eri kohderyhmille suunnattuja **kyselytutkimuksia** NKV:sta. (GREVIO)
- Parantaa **vihapuhetta ja viharikoksia** koskevaa tiedonkeruuta. (CCPR)
- Käsitellä **tutkimuksen** avulla NKV:n muotoja, kuten seksuaalista väkivaltaa, vainoamista, pakkosterilointia, pakkoavioliittoa tai muita perinteisiä käytäntöjä, jotka ovat haitaksi naisille ja joita ei ole aiemmin tutkittu. (GREVIO)
- Kerätä **tilastotietoa pakko- ja lapsiavioliitossa syntyneistä lapsista** saadakseen oikean käsityksen tilanteesta. (CEDAW)
- Tehdä säännöllisesti **väestöpohjaisen tutkimuksen**, jotta pystyttäisiin arvioimaan **saamelaisnaisten** altistuneisuutta seksuaaliselle väkivallalle ja perheväkivallalle ja saataisiin siten lähtökohtaa poliittisille jatkotoimille. (GREVIO)
- **Tukea tutkimusta** erityisiin uhriryhmiin, kuten maahanmuuttajanaisiin ja etnisten vähemmistöjen naisiin, kohdistuvasta väkivallasta. (GREVIO)
- **Arvioida toimintaperiaatteiden ja käytäntöjen**, kuten uhrien suojelutoimien, **tehokkuutta ja täytäntöönpanon tasoa** sekä uhrien tyytyväisyyttä tarjottuihin palveluihin läheisessä yhteistyössä erityistukipalvelujen kanssa. (GREVIO)
- **Koota tietoja** sellaisten naisiin kohdistuneiden väkivaltatapausten määrästä, joissa väkivallan **tekijät on määrätty maksamaan uhrille korvausta**. (GREVIO)
- Vanhusten hyväksikäytön osalta kaikki väkivallan, hyväksikäytön ja laiminlyönnin muodot olisi otettava huomioon tilastoissa.
 - **NKV:n osalta ikääntyneitä naisia koskeviin tietoihin** on sisällytettävä iän ja muiden tekijöiden mukaan **eriteltyjä tietoja**, kuten alkuperäisväestö-, maahanmuuttaja-, vähemmistö- tai muusta taustasta. Hallitus voi toteuttaa mielekkäitä toimenpiteitä vain riittävällä tietopohjalla. (IEOP)
- Varmistaa asianmukaiset **henkilö- ja rahoitusresurssit** toimintaperiaatteisiin, toimiin, säädöksiin sekä laitoksille ja yhteisöille, joiden tarkoituksena on ehkäistä ja torjua NKV:aa. (GREVIO)
- **Budjetoida** asianmukaisesti laaja-alaisia toimia **NKV:n ja perheväkivallan ehkäisemiseksi** ja torjumiseksi. (GREVIO)
- Varmistaa, että NKV:n, mukaan lukien perheväkivallan, **sukupuolittuneeseen luonteeseen** kiinnitetään tarvittava poliittinen huomio (GREVIO)
- Kehittää kansallisten toimintaohjelmien perusteella pitkän aikavälin **suunnitelman/strategian**, jossa uhrin etusijalla Istanbulin sopimuksen täytäntöönpanossa ja jossa painotetaan kaikkia NKV:n muotoja. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) tunnustaa, kannustaa ja tukea nykyistä enemmän **yhteistyötä kaikkien NKV:n torjumiseen ja ehkäisemiseen osallistuvien valtiosta riippumattomien toimijoiden kanssa**,

- varmistaakseen näiden osallistumisen toimintaperiaatteiden ja ohjelmien, erityisesti kansallisten toimintasuunnitelmien, suunnitteluun sekä palvelujen, neuvonnan, vaikuttamisen ja valistuksen tarjoamiseen. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) määrätä **yhteensovittamiselimen** tehtävän täysin vakiintuneille yhteisöille, antamaan niille selvät toimeksiannot, valtuudet ja toimivallan sekä osoittamaan niille tarvittavat henkilö- ja rahoitusvoimavarat taatakseen tehokkaan riippumattoman arvioinnin kansallisista toimintaperiaatteista. (GREVIO)

Suojelu ja tuki

Yleiset velvoitteet

- (Painokas kehotus) luoda erilaisten valtiollisten ja valtiosta riippumattomien toimijoiden ja palveluntarjoajien välille **vakiintuneet yhteensovittamisen ja yhteistyön rakenteet**
 - tarkoituksena varmistaa asianmukaiset eri toimijoiden välisen yhteistyön muodot, jotka perustuvat näkemykseen siitä, että NKV ja perheväkivalta ovat sukupuolittunutta väkivaltaa, ja keskittyvät uhrien ihmisoikeuksiin ja turvallisuuteen sekä heidän voimaantumiseensa ja taloudelliseen riippumattomuuteensa.
 - Näihin toimiin olisi sisällyttävä **ohjeita ja yhteistyömenettelyjä ja -säännöstöjä viranomaisille**, jotka käsittelevät naisiin kohdistuvaa väkivaltaa ja perheväkivaltaa, ml. erityiset väkivallan muodot, kuten pakkoavioliitto ja ”kunniaväkivalta”, sekä järjestelmä tällaisten tapausten käsittelystä saadun asiantuntemuksen ja kokemuksen jakamiseksi. (GREVIO)
- Sisällyttää **sukupuolisensitiivistä kieltä** lainsäädäntöön ja ohjelmiin (komitean 28. yleissuosituksen mukaisesti) ja arvioida kattavasti sukupuolineutraalia lähestymistapaa painottaen sukupuolineutraalin politiikan mahdollisia haittavaikutuksia naisille suunnattujen julkisten rahoitusohjelmien kannalta. (CEDAW)

Turvakodit

- Järjestää **koko maahan** (ml. saamelaiden kotiseutualue, CEDAW) **kaikille** väkivallan uhreille (ml. heikommassa asemassa olevat ryhmät) varten riittävä määrä (**saavutettavia turvakotipaikkoja**) ja niille riittävä ja pitkäaikainen rahoitus, (CAT, CEDAW, GREVIO, CCPR, ENIOV).
- Arvioida miten turvakodit ovat **käytännössä saavutettavissa** vammaisille naisille, eri romaniyhteisöjen naisille ja päihdeongelmallisille naisille. (GREVIO)
- Uhreille tehokkaat **suojelu- ja auttamiskeinot** (mm. turvakodit koko maahan). (CCPR)
- (Painokas kehotus) antaa **turvakodeille riittävät voimavarat** ja myöntää niille pitkäaikaista rahoitusta. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) tarjota väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen **turvakoteja, jotka on tarkoitettu pelkästään naisille**. (GREVIO)

Seksuaalisen väkivallan uhrien tukeminen

- Lisätä raiskauskeskusten määrää (CAT).

- Vahvistaa seksuaalisen väkivallan uhrien tukipalveluja ja kehittää matalan kynnyksen palveluverkosto, joka tarjoaa myös pitkäaikaista tukea. (CAT)
- Tarvittaessa myöntää **poikkeuksia Seri-tukikeskusten kuukauden määräajasta** vastaanottaa palveluja. (CEDAW)
- (Painokas kehoitus) jatkaa pyrkimyksiä **perustaa seksuaalisen väkivallan uhrien tukikeskuksia** kaikkialle maahan ja varmistamaan muiden sellaisten tukipalvelujen saatavuuden, joilla tuetaan naisia ja tyttöjä näiden hakiessa apua. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) varmistaa sellaisten **matalan kynnyksen palvelujen perustamisen**, joissa tarjotaan laaja-alaista käytännön tukea, ml. oikeudellinen tuki uhrien pääsemiseksi oikeuksiin ja suojelutoimiin sekä pitkäaikainen psykososiaalinen tuki kaikille raiskauksen ja seksuaalisen väkivallan uhreille. (GREVIO)

Muut tukipalvelut

- (Painokas kehoitus) **osallistaa** kansalaisjärjestöjen ylläpitämät ja uhreja eri toimijoiden välisessä yhteistyössä edustavat **naisten erityistukipalvelut** kaikkiin virallisiin ja **epävirallisiin yhteistyörakenteisiin**. (GREVIO)
- **Kannustaa ja tukea**, myös taloudellisesti, nykyistä laajempaa kirjoa **naisten kansalaisjärjestöjä**, ml. tukemalla Suomen maahanmuuttajanaisten ja muiden naisten yhteisöperustaisia ruohonjuuritason liikkeitä. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) laatia ja panna täytäntöön **laatuvaatimuksia ja -säännöstöjä**, jotka koskevat NKV:n käsittelyä kaikissa **terveydenhuoltolaitoksissa**,
 - sekä parantamaan **terveydenhuollon ammattihenkilöiden valmiuksia tunnistaa** kaikkien NKV:n muotojen **uhrit** pystyäkseen hoitamaan ja auttamaan heitä asianmukaisesti sekä ohjaamaan heidät asianmukaisesti naisten erityistukipalveluihin osana yhteensovitettuja toimia. (GREVIO)
- Kannustus kiinnittämään jatkuvasti **huomiota ikääntyneiden hyväksikäytön paljastamiseen ja tunnistamiseen hoitoalalla**, mukaan lukien **kampanjat**, jotka koskevat ikääntyneiden ihmisoikeutta elää joutumatta hyväksikäytön kohteeksi. (IEOP)
- (Painokas kehoitus) varmistaa, että paikallisten, kunnallisten ja alueellisten viranomaisten sekä sosiaalipalvelujen keskuudessa pyritään ottamalla käyttöön **ohjelmia varmistaakseen uhrien toipuminen väkivallasta ja taloudellinen riippumattomuus**
 - auttamalla heitä taloudellisesti, työnsaannissa ja kouluttamalla heitä
 - Erityistä huomiota olisi kiinnitettävä **kohtuuhintaisten, pysyvien asuntojen** tarjoamiseen kaikille väkivallan naisuhreille ja heidän lapsilleen, etenkin uhreille, jotka eivät voi jäädä kotiinsa, ja naisten turvakodissa oleskelleille uhreille jatkotoimena. (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) varmistaa sellaisten naisille tarkoitettujen **erityistukipalvelujen** tarjoamisen,
 - joissa lähestymistapana on **ajatus väkivallan sukupuolittuneisuudesta** ja
 - joissa annetaan laaja-alaista, välitöntä **tukea** sekä lyhyt että pitkäaikaisesti kaikille väkivallan **naisuhreille ja heidän lapsilleen** kaikkialla Suomessa.

- Poliisin ja muiden laitosten on **ohjattava uhrin naisten erityistukipalveluihin** suoraan ja vältettävä toistuvaa ohjaamista niihin.
 - Ennakoivaa lähestymistapaa tarvitaan erityisesti poliisin puuttuttua väkivaltaan, jotta pystytään varmistamaan uhrin tavoittaminen ja heidän mahdollisuutensa käyttää oikeuksiaan suojeluun ja tukeen. (GREVIO)
- Varmistaa perheväkivallan uhrin pääsy **terveydenhuoltopalveluihin**. (CAT)

Auttavat puhelinpalvelut

- Tiedottaa aktiivisesti **Nollalinja-puhelinpalvelusta** palveluna, jossa käsitellään kaikkia NKV:n muotoja, erityisesti pakkoavioliittoa, naisten sukuelinten silpomista ja erilaista ”kunniaväkivaltaa”. (GREVIO)
- Varmistaa valtakunnallisen auttavan Nollalinja- **puhelinpalvelun** tarjoamisen nykyistä useammalla kielellä, etenkin **saamen kielellä**, vähentääkseen niitä kieliesteitä, joita osa Suomessa asuvista naisista nykyisin kohtaa hakiessaan apua. (GREVIO)

Ilmoitukset

- Puuttua **raiskaustapausten matalaan ilmoitusmäärään**. (CEDAW)
- (Painokas kehoitus) **tunnistaa** viipymättä kaikki mahdolliset **vaikuttavat tekijät, ettei uhri painostuksen vuoksi uskalla ilmoittaa** raiskaus- ja perheväkivaltatapauksista ja muista naisiin kohdistuneista väkivaltatapauksista, sekä puuttumaan näihin tekijöihin lisätäkseen tuomioiden määrää. (GREVIO)
- Rohkaista tekemään **rikosilmoitus** NKV-tapauksista. (CCPR, CAT)
- Kannustaa **ilmoittamaan viharikoksista**. (CCPR)

Lapsitodistajien suojeleminen ja tuki

- (Painokas kehoitus) varmistaa **iänmukaisen psykososiaalisen neuvonnan** saatavuuden kaikenlaisen Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan väkivallan **lapsitodistajille**, ja
 - erityisesti lapsille, jotka ovat **joutuneet todistamaan perheväkivaltaa ja eron jälkeistä toisen vanhemman toiseen vanhempaan kohdistamaa vainoamista**. (GREVIO)

Aineellinen oikeus

Seksuaalinen väkivalta ja häirintä

- Muuttaa **raiskauksen** määritelmä suostumusperustaiseksi.¹ (CCPR, CAT, GREVIO)
- Varmistaa rikoslain uudistuksella asianmukaiset seuraamukset kaikista **ilman uhrin suostumusta tehdyistä seksuaalisista teoista**, myös silloin, kun tapauksen olosuhteet estävät pätevän suostumuksen. (GREVIO)

¹ Suostumusperustainen raiskausmääritelmä tuli lailla [723/2022](#) voimaan 1.1.2023.

- Muuttaa rikoslain 20 lukua, jotta **valta-asemaan perustuvat** hyväksikäytöt ja **yhdyntä alle suojaikärajan ikäisen lapsen kanssa** määritellään aina raiskaukseksi. (CEDAW)
- Tehostaa toimia **kiusaamisen ja ahdistelun** (*myös seksuaalista ja sukupuoleen perustuvaa*) torjumiseksi mm. parantamalla opettajien ja kaikkien muiden kouluissa työskentelevien sekä oppilaiden valmiuksia hyväksyä moninaisuutta kouluissa ja parantaa konfliktinratkaisutaitojaan. (CRC)
- Selvittää **digitaalisessa mediassa**, erityisesti Internetissä, tapahtuvan seksuaalisen hyväksikäytön ja seksuaalisen ahdistelun esiintyvyyttä. (CRC)
- Vahvistaa keinoja selvittää **digitaalisessa mediassa tapahtuvia rikoksia** ja rankaista rikosentekijöitä. (CRC)
- Vahvistaa tarvittavat oikeudelliset, hallinnolliset ja poliittiset toimet **digitaalisessa mediassa** esiintyvän väkivallan torjumiseksi. (CRC)
- Riittävät resurssit erityisesti **internetissä tapahtuvan** lasten seksuaalisen hyväksikäytön torjumiseksi (CRC)
- Parantaa hallituksen toimia ja yhteensovittamista koskien **lasten seksuaalisen hyväksikäytön** torjumista. (CRC)
- Varmistaa, että lapsiuhrien estämistä, toipumista ja kuntouttamista koskevat **ohjelmat ja toimintapolitiikat** vastaavat Tukholmassa, Yokohamassa ja Rio de Janeirossa vuosina 1996, 2001 ja 2008 pidettyjen kaupallisessa tarkoituksessa tapahtuvaa **lasten seksuaalista hyväksikäyttöä** käsitelleiden maailmankokousten loppuasiakirjoja. (CRC)
- Varmistaa, että voidaan määrätä **seksuaalisesta häirinnästä** oikeudelliset seuraamukset kaikilla elämänalueilla. (GREVIO)
- Toimia **seksuaaliseen häirintään** puuttumiseksi, ml. medialle, opettajille ja työnantajille kohdistetut valistuskampanjat sekä tiukka rikoslainsäädännön täytäntöönpano. (CEDAW)

FGM, intersukupuolisten sukelinkirurgia sekä sterilointi

- Jatkaa ja vahvistaa ponnisteluja **naisten sukuelinten silpomisen** (FGM) poistamiseksi:
 - Mm. tiedottamalla FGM:n haitoista tytöille ja naisille niissä yhteisöissä, jotka noudattavan tätä käytäntöä sekä
 - Nimenomaisesti kriminalisoimalla FGM rikoslaisissa. (CEDAW, GREVIO)
- **Kriminalisoida** lääketieteellisesti perusteettomat intersukupuolisten **sukuelimiin kohdistuvat kirurgiset toimenpiteet**. (CEDAW)
- **Kumota steriloidinlain 2 §** sekä tarjota tehokkaat oikeussuojakeinot pakkosteriloinnin ja tahdosta riippumattoman steriloinnin uhreille. (CEDAW)

Ihmiskauppa ja pakkoavioliitto

- Panna täytäntöön kansainvälinen ja kansallinen **ihmiskaupan** vastainen lainsäädäntö ja kehittää integroitu ja koordinoitu kehys ihmiskaupan torjuntaan. (CAT)

- Ryhtyä tehokkaihin toimenpiteisiin **ihmiskaupan** torjumiseksi ja poistamiseksi. (CAT)
- Laatia **toimintaohjeet** ja antaa **erityiskoulutusta** lainkäyttö- ja maahanmuuttoviranomaisille ja muille työssään **ihmiskaupan** uhreja kohtaaville viranomaisille **uhrien tunnistamisesta** ja tekijöiden tutkimisesta, syytteeseen asettamisesta ja rankaisemisesta. (CAT, GRETA)
- **Toimintaohjeet** tulisi **harmonisoida** eri toimijoiden välillä ja **ohjeita tulisi päivittää** säännöllisesti, jotta ne reflektovat ihmiskaupan muuttuvaa luonnetta ja tarkoitusperiä, kuten ihmiskaupan lisääntymistä pakkoavioliittojen järjestämiseksi. (GRETA)
- Parantaa **uhrien tunnistamista, tiedonkeruuta** ja sen jakamista relevanttien toimijoiden välillä, erityisesti seksuaalisen hyväksikäytön uhreista ja kotimaisista sekä EU-kansalaisuhreista. (GRETA).
- Luoda **kansallinen ohjausmekanismi, ihmiskaupan lapsiuhrien tunnistamiseksi** ja auttamiseksi, jossa huomioidaan lapsiuhrien erityiset olosuhteet ja tarpeet sekä lapsen edun periaate kaikissa asiaan liittyvissä prosesseissa. Mekanismin tulisi sisällyttää lapsiin erikoistuneita asiantuntijoita. (GRETA)
- **Tietoisuuden lisääminen ihmiskaupasta**, erityisesti seksuaaliseen hyväksikäyttöön liittyvästä ihmiskaupasta (GRETA)
- Tietoisuuden lisääminen **lapsiin kohdistuvasta ihmiskaupasta**, ml. **Pakkoavioliitot** (GRETA)
- Säättää **avioliittoon pakottamisen yksiselitteisesti rangaistavaksi** rikoslakiin (CCPR, CAT, GRETA, GREVIO, CEDAW)
- Sisällyttää sovellettaviin säädöksiin mahdollisuuden mitätöidä, kumota tai purkaa **pakottamalla solmittu avioliitto**. (GREVIO)
- Antaa **pakkoavioliiton uhreille vapaa valinta avioeron, avioliiton mitätöimisen tai purkamisen välillä** heidän oman erityistilanteensa ja yksilöllisten tarpeidensa ja oikeuksiensa mukaisesti.
 - Myös heidän lastensa osalta, erityisesti perintöoikeuksista. (CEDAW)
- Säättää rangaistavaksi aikuisen tai lapsen tahallisen houkuttelemisen toisen valtion alueelle tarkoituksena **pakottaa hänet avioliittoon**. (GREVIO)
- **Pakkoavioliiton** mahdollisuuden huomioonottaminen proaktiivisesti yksin maahan saapuneiden **alaikäisten** turvapaikanhakijoiden kohdalla. (GRETA)
- Myöntää kaikille ihmiskaupan uhreille **toipumisaika** ja **estää** ihmiskaupan kohteena olleiden henkilöiden **paluu lähtömaihinsa**, jos on perusteltu syy uskoa, että he olisivat siellä vaarassa joutua kidutetuiksi. (CAT)
- Nopeuttaa ulkomaalaislain uudistusta ja vahvistaa poliisien, syyttäjien ja tuomarien kapasiteettia soveltaa **rankaisemattomuusperiaatetta** ihmiskaupan uhreihin. (CEDAW)

(Kts. ihmiskaupan ja pakkoavioliiton uhrien oikeussuojasta ['Oikeusturva ja -suoja'](#) sekä ihmiskauppaan liittyvästä koulutuksesta ['Koulutus'](#))

Prostituutio

- Toimia, tasa-arvo-ohjelman 2020–2030 puitteissa tehdyn prostituutiota koskevan kyselyn vastausten perusteella, **vähentääkseen prostituution kysyntää**, mm.:
 - lisätä tietoisuutta,
 - kriminalisoida prostituution kysyntä. (CEDAW)
- Ottaa käyttöön **tukiohjelmia naisille ja tytöille**, jotka haluavat **jättää prostituution**. (CEDAW)

Henkinen väkivalta ja vainoaminen

- Painokas kehoitus saattaa **henkiset väkivallanteot** syytetoimien kohteeksi sekä rankaisemaan niistä tehokkaasti käyttämällä täysimittaisesti Suomen rikoslain soveltuvia säännöksiä. (GREVIO)
- Jotta **henkinen väkivalta** saataisiin tehokkaasti rangaistavaksi, kehoitetaan painokkaasti harkitsemaan, että rikoslakiin sisällytettäisiin säännös, joka koskisi tekoja, jotka vahingoittavat vakavasti henkilön henkistä eheyttä (GREVIO)
- (Painokas kehoitus) tarkistaa tai uudistaa **vainoamiseen liittyvät ohjeet**
 - varmistaakseen, ettei rikoslain mukaisen vainoamisen täytyminen edellytä, että teot tehdään vastoin uhrin tahtoa, sekä
 - varmistaakseen, että jatkuva vainoaminen katsotaan tekemuodoltaan törkeäksi. (GREVIO)

Huoltajuus, tapaamisoikeudet ja turvallisuus

- Varmistaa (myös lainsäädäntötoimin), että tuomioistuimilla on velvollisuus:
 - käsitellä kaikki NKV-asiat päätettäessä **huoltajuudesta ja tapaamisoikeudesta**;
 - tunnustaa, että **lapsen etu** on vaarantunut **hänen joutuessaan todistamaan lähisuhdeväkivaltaa**, ja
 - **rajoittaa huoltajuutta ja tapaamisoikeuksia**, jos se on perustelua lapsen turvallisuuden ja edun takaamiseksi. (GREVIO)

Vihapuhe ja viharikokset

- Tehostaa pyrkimyksiä **torjua** syrjintää, **vihapuhetta ja kehottamista** syrjintään ja **väkivaltaan** (CCPR)
- Ryhtyä tehokkaisiin toimiin **vihapuheen ehkäisemiseksi**, tuomita vihapuhe päättäväisesti ja julkisesti sekä tehostaa pyrkimyksiä puuttua verkossa esiintyvään vihapuheeseen (CCPR)
 - Tehostaa **tiedottamistoimiaan**, joilla pyritään edistämään ihmisoikeuksien kunnioittamista ja monimuotoisuuden suvaitsemista sekä stereotyyppisten ennakkoluulojen poistamista. (CCPR)

- Ryhtyä toimenpiteisiin mm. **kriminalisoidakseen kansallisiin vähemmistöihin kuuluviin naisiin kohdistuvan** seksistisen, misogynisen ja muun sukupuolittuneen **vihapuheen**. (CEDAW)
- Panna tiukasti täytäntöön rikoslakiin lokakuussa 2021 tehdyn muutoksen², jonka myötä **laiton uhkaus** on virallisen syytteen alainen tietyissä **sukupuoleen perustuvan vihapuheen** tapauksissa. (CEDAW)
- Vahvistaa toimia puuttuakseen sukupuoleen liittyvään **vihapuheeseen** ja naisia koskevien **stereotyyppisten kuvauksien esittämiseen mediassa**, mm. rohkaisemalla mediaa ja mainontasektoria ottamaan käyttöön tehokkaita itsesääntelymekanismeja. (CEDAW)

Tutkinta, syytetoimet, prosessioikeus, suojelutoimet

Lähestymiskiellot ja suojelumääräykset

- Varmistaa (rikos)ilmoituksen tehneiden **naisten turvallisuus** mm. parantamalla mahdollisuutta saada **lähestymiskielto** ja lisäämällä näiden **kieltojen tehokkuutta**. (CCPR, CAT)
- Harkita **tuomioistuinmaksujen poistamista** tuloksettomilta lähestymiskieltohakemuksilta. (CCPR)
- Arvioida uudelleen **lähestymiskieltoja** koskevaa **lainsäädäntöä**. (CCPR)
- Arvioida **lähestymiskiellosta annetun lain täytäntöönpanon tasoa** tunnistaakseen ja korjataakseen mahdolliset lain sanamuotoon tai sen käytännön täytäntöönpanoon liittyvät esteet. (GREVIO)
- (Painava kehotus) tehostaa pyrkimyksiä **lisätä lähestymiskiellojen** ja suojelumääräysten käyttöä edistämällä niiden käyttökelpoisuutta ja varmistamalla niiden huolellisen täytäntöönpanon. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) **lopettaa käytäntö**, jossa **lähestymiskielloista sallitaan poikkeuksia**. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) lainvalvontaviranomaisia **ohjaamaan uhreja aktiivisesti** naisten **erityistukipalveluihin** varmistaa heille tuen heidän käyttäessään oikeuttaan suojelutoimiin. (GREVIO)

Sovittelu

- Ottaa käyttöön sovittelua perheväkivaltatapauksissa koskevat **selvät säännöt ja ohjeet** varmistaa, että:
 - lainvalvonnan ja syytälaitoksen henkilöstö on tietoinen siitä, että sovittelu on kielletty, jos väkivalta on ollut toistuvaa;
 - kaikkien sovittelutarjousten hyväksyminen on täysin vapaaehtoista;

² Rikoslain 25 luku 9 §. ([HE 226/2020 vp](#))

- sovittelutarjous ei johda rikostutkinnan ja syytetoimien lopettamiseen naisiin kohdistuneissa väkivaltatapauksissa. (GREVIO)
- Antaa **etusija syytteeeseenpanolle suhteessa sovitteluun** lähisuhde- ja perheväkivaltatapauksissa ja
 - varmistaa, että sovitteluun siirtäminen ei johda rikostutkinnan ja syytetoimen lopettamiseen. (CEDAW)
- Arvioida uudelleen **poliisille annettuja valtuuksia ehdottaa sovittelua** rikosoikeudellisena toimena perheväkivaltatapauksissa, koska nämä valtuudet saattavat vaarantaa rikostutkinnan tehokkuuden. (GREVIO)

Oikeusturva ja -suoja

- Varmistaa, että NKV-tapaukset **tutkitaan** perusteellisesti, että tekijät **asetetaan syytteeeseen** ja **rangaistaan** asianmukaisilla seuraamuksilla. (CCPR, CAT)
- Uhreille koko maassa **tehokkaat oikeuskeinot** (CCPR) ml. neuvonta (CAT).
- Varmistaa, että uhrit saavat **hyvitystä**, ml. kuntoutusta (CAT).
- Perustaa tehokas ja riippumaton **valitusjärjestelmä** perheväkivallan uhreille. (CAT)
- Painokas kehotus ryhtymään asianmukaisiin toimiin varmistaakseen, että oikeuslaitos katsoo (NKV-asiassa) **raskauttavaksi seikaksi** myös **lasten läsnäolo**. (GREVIO)
- Tehostaa **ihmiskaupan uhrien** suojelua ja tarjota heille **oikeussuojakeinoja**, kuten maksutonta oikeusapua, lääketieteellistä ja psykologista apua ja kuntoutusta, sekä pääsy asianmukaisiin turvakoteihin ja apua ihmiskauppatapausten ilmoittamiseen poliisille. (CAT)
- Varmistaa, että kaikki epäillyt **pakkoavioliittotapaukset** tutkitaan tehokkaasti ja tekijät asetetaan syytteeeseen ja heitä rangaistaan asianmukaisesti sekä uhrit saavat asianmukaista hoivaa, tukea ja hyvitystä.
- (Painokas kehotus) varmistaa, että **naisten pääsyä uhreja tukevien lakimiesten ja tukihenkilöiden palveluihin** helpotetaan käytännössä naisten erityistukipalveluilla,
 - joissa tarjotaan tukea laaja-alaisesti perheväkivalta- ja raiskaustapauksissa ja autetaan siten uhreja välttymään uudelta traumatisoitumiselta, kun heitä ei tarvitse ohjata toistuvasti tukipalveluihin. (GREVIO)
- (Painokas kehotus) **seurata** ulkomaalaislakiin vuonna 2016 tehtyjen, **maksutonta oikeusapua koskevien muutosten vaikutuksia** → tarkoituksena **varmistaa naisille jatkuva oikeussuojan saatavuus** hyvälaatuisen oikeudellisen edustuksen avulla, sekä poistamaan oikeusavun saannin hallinnolliset tai prosessuaaliset esteet. (GREVIO)
- Antaa kaikille asianomaisille **lainvalvontaviranomaisille tarvittavat voimavarat, tiedot ja valtuudet**, jotta ne pystyvät nopeasti ja asianmukaisesti toimimaan kaikenlaisen Istanbulin sopimuksen soveltamisalaan kuuluvan väkivallan johdosta,
 - erityisesti **lisäämällä naispoliisien määrää** ja antamalla poliisille tehtävän **ohjata** NKV:n ja perheväkivallan **uhrit naisten erityistukipalveluihin** varmistaakseen asianmukaisen tuen antamisen. (GREVIO)

Maahanmuutto ja turvapaikanhaku

- Kehotus Migrille tunnustamaan ne **erityiset vaikeudet**, joita **oleskeluluvan peruuttaminen** voi aiheuttaa Suomessa oleville **ulkomaalaisille naisille**, joita heidän **perheenkokoajapuolisonsa tai -kumppaninsa kohtelee väkivaltaisesti**,
 - Varsinkin, jos peruuttaminen voi johtaa siihen, että naiset erotetaan lapsistaan. (GREVIO)
- Ryhtyä (erityisesti Migri) kaikkiin toimiin **poistaakseen liian korkeat näyttökynnykset**, kuten edellytyksen väkivallantekijän rikostuomiosta, haettaessa uutta oleskelulupaa ulkomaalaislain 54 §:n 7 momentin perusteella. (GREVIO)
- Jatkaa pyrkimyksiään varmistaa, että kaikille naisille ja tytöille tarjotaan **asianmukainen ja turvallinen majoitus**, mieluiten sellaisissa vastaanottotiloissa, joissa on naimattomille naisille erilliset tilat, mukaan lukien saniteettitilat. (GREVIO)
- **Sukupuolisensitiivisten turvapaikkamenettelyjen edistämiseksi:**
 - Sisällyttää **vakiopuhuttelumenettelyyn** erityisiä **sukupuolisensitiivisiä kysymyksiä**, joiden avulla voidaan järjestelmällisesti arvioida, onko turvapaikkaa hakeva nainen altistunut sukupuoleen perustuvalla vainoamisella tai vaarassa joutua siten vainotuksi;
 - Ryhtyä aktiivisiin toimiin varmistaa, että **turvapaikkaa hakevat naiset puhutellaan erillään sukulaisistaan** ja näiden läsnä olematta;
 - Varmistaa riittävän hyvälaatuisten **tulkkauspalvelujen saatavuuden** turvapaikkamenettelyissä;
 - Varmistaa, että **turvapaikkaa hakevien naisten oikeudellinen edustus** on riittävän hyvälaatuinen koko turvapaikkaprosessin ajan. (GREVIO)

(Kts. ylempänä mm. [ihmiskauppa ja pakkoavioliitto](#).)

YK:n yleismaailmallinen määräaikaistarkastelu (UPR) 2022

- Ratifioida ILO:n väkivaltaa ja häirintää koskeva yleissopimus nro. 190. (Namibia)
- Sisällyttää **pakkoavioliiton kieltävä** nimenomainen **säännös** rikoslakiin. (Islanti, Sri Lanka)
- Jatkaa seksuaaliseen ja sukupuoleen perustuvaan väkivaltaan puuttumista (mm. pakkoavioliitosta säännös). (Sri Lanka)
- Velvoittaa lainsäädännöllä **maakuntia ja kuntia ehkäisemään** NKV:aa. (Indonesia, Kambodža)
- **Dekriminalisoida kunnianloukkaus** kansainvälisten standardien mukaisesti. (Kazakhstan)
- Huomioida Istanbulin sopimuksen mukaiset **raskauttavat seikat** rikoslainsäädännössä. (Espanja)

- Varmistaa asianmukainen **tutkinta ja oikeussuoja** ml. vahvistaa oikeusprosessia sukupuoleen perustuvissa väkivaltatapauksissa. (Yhdysvallat)
- Torjua **perheväkivaltaa** parantamalla **uhrien oikeussuojaprosesseja**. (Malesia)
- **Torjua NKV:aa**. (Kiina, Italia, Algeria, Chile, Kypros, Intia, Israel, Kazakstan, Pakistan, Turkmenistan, Iso-Britannia ja Pohjois-Irlanti)
- **Torjua** (kaikkia väkivallan muotoja, ml.) **perheväkivaltaa**. (Liettua, Nepal, Kypros, Intia, Pakistan, Turkmenistan, Iso-Britannia ja Pohjois-Irlanti)
 - Ehkäistä perheväkivaltaa (Venäjä)
- Tarjota **tukea** NKV:n uhreille. (Israel)
- Varmistaa **NKV:n torjumisen resurssit**. (Kreikka, Iran, Islanti, Malediivit, Slovenia)
- Lisätä NKV:n torjumisen **resursseja** ja **tekijöiden** oikeudellista **vastuuta** sekä traumaattisiin tarpeisiin vastaavaa **hoitoa**. (Saksa)
- Torjua naisiin ja lapsiin kohdistuvaa väkivaltaa; Uhrien hoivaverkoston resurssien lisääminen ml. lisäämällä **uhrien hoivaverkoston resursseja**. (Uruguay)
- Vahvistaa naisten ja lasten väkivallalta **suojelemisen tehokkuutta** lainsäädäntötoimin. (Valko-Venäjä)
- Rohkaista **koordinaatiota** NKV:n uhrien auttavien **kansallisten rakenteiden välillä**. (Kroatia, Iran, Liettua, Alankomaat)
- Laatia kansallinen **NKV:n torjuntaohjelma...** (Iran)
- **Vahvistaa** nykyisiä NKV:n ja perheväkivallan **politiikkaa ja aloitteita**. (Ukraina)
- **Vahvistaa** sukupuoleen perustuvaan ja perheväkivaltaan liittyviä **ihmisoikeusmekanismeja**. (Uzbekistan)
- Jatkaa perheväkivallan torjuntaa. Varmistaa **resurssit korvauksille** sekä **joutuisa oikeusprosessi**. (Kuuba)
- Varmistaa NKV-tapauksista **ilmoittaminen** (Argentiina, Ranska, Viro, Liechtenstein)
- Parantaa NKV:n ja perheväkivaltatapauksen **tunnistamista**. (Viro)
- Varmistaa **tapausten** (joutuisa) **tutkinta, tekijöiden oikeudenkäynti ja tuomitseminen ja rankaiseminen**. (Argentiina, Liechtenstein, Malta)
 - naisten ja tyttöjen oikeuden saanti. (Ranska)
- Varmistaa pääsy tehokkaihin **oikeussuojakeinoihin** (Saksa)
 - erityisesti syrjäseuduilla asuville. (Liechtenstein, Filippiinit)

- Tarjota riittävät **resurssit syyttäjälaitokselle** voidakseen tutkia tapaukset. (Saksa)
- Poistaa **oikeudenkäyntimaksut** hylätyissä **lähestymiskiellohakemuksissa**. (Argentiina)
- Lisätä **turvakotien** (ja raiskauskriisikeskusten) määrää. (Argentiina)
 - erityisesti syrjäseuduilla. (Malediivit, Liechtenstein)
 - mukaan lukien saamelaisväestölle. (Kanada)
- Turvata perheväkivallan ja NKV:n uhrien **pääsy** yksilöllisiin, saavutettaviin ja maantieteellisesti kattaviin moniammatillisiin **palveluihin**. (Venezuela)
- **Harmonisoida** NKV:n torjuntaohjelma ja Istanbulin sopimuksen toimeenpanosuunnitelma. (Australia)
- Varmistaa Istanbulin sopimuksen ja sen toimeenpanosuunnitelman 2022–2025 **toimeenpano**. (Brasilia, Ranska)
- Torjua perheväkivaltaa tarjoamalla tukea **sukupuoleen ja kunniaan perustuvan** väkivallan uhreille. (Norja)
- Ehkäistä **FGM** ja tukea uhreja. (Norja)
- Kumota lainsäädäntö, joka mahdollistaa **kehitysvammaisten naisten steriloinnista**. (Kreikka)